

Riktlinjer för handläggning enligt LSS

Dokumenttyp	Riktlinje
Antagen av:	Omsorgsstyrelsen 2019-01-22
Diarienummer	OS 2019-000001 730
Gäller för	LSS verkställighet
Dokumentansvarig	Enhetschef vuxenenheten

Gäller från och med 2019-01-22

Vision	Kommunfullmäktige
Mål och budget	Kommunfullmäktige
Policy	KF, KS
Program	KF, KS
Plan	KS, styrelse/nämnd/bolag
Riktlinje	KF, KS, styrelse/nämnd/bolag
Regler	Ansvarig chef
Rutiner	Ansvarig chef

Innehåll

Inledning.....	1
Viktiga lagar, föreskrifter och allmänna råd för dessa riktlinjer är:	1
Övriga dokument av betydelse	1
IBIC.....	2
Lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade.....	2
Mål med LSS-insatserna	2
Krav på insatsernas utformning	2
Rätten till insatser enligt LSS	3
Personkrets 1 - LSS 1§1	3
Personkrets 2 - LSS 1§2	3
Personkrets 3 - LSS 1§3	3
Personkretsbedömning av barn	4
Föräldraansvar.....	5
God levnadsnivå	5
Tillfällig vistelse i kommunen	5
Förhandsbesked	5
Insatserna enligt 9 § LSS.....	6
Råd och personligt.....	6
Personlig assistent.....	6
Ledsagarservice	6
Biträde av kontaktperson	7
Avlösarservice i hemmet	7
Korttidsvistelse utanför det egna hemmet	7
Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år.....	8
Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar	8
Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna.....	8
Gruppboende.....	9
Serviceboende	9
Annan särskilt anpassad bostad	9
Daglig verksamhet	9
Handläggning och dokumentation	10
Förvaltningslagen	10
Handläggning.....	10
Vem kan ansöka om insatser enligt LSS?.....	10
Utredning.....	10

Livsområde enligt IBIC	10
Lärande och att tillämpa kunskap	10
Allmänna uppgifter och krav	11
Kommunikation	11
Förflyttning	11
Personlig vård	11
Hemliv	11
Mellanmänskliga interaktioner och relationer	11
Utbildning, arbete, sysselsättning och ekonomi	11
Samhällsgemenskap, social och medborgligt liv	11
Känsla av trygghet	11
Personligt stöd från person som vårdar eller stödjer en närstående	12
Beslut	12
Verkställighet	12
Avslag och överklagan	12
Dokumentation	13
Individuell plan enligt 10 § LSS	13
Individuell plan enligt 2 kap 7 § SoL och 3 f § HSL (samordnad individuell plan, SIP)	13
Barnperspektivet	13
Barnets bästa	14
God man och förvaltare	14
God man	14
Förvaltare	14
Övrigt	15
Gemensamma hushåll och föräldraansvar	15
Jämställdhetsperspektiv	15
Föräldrar med funktionsnedsättning	15

Inledning

Riktlinjernas syfte är att vara en vägledning för handläggning enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) i Avesta kommun avseende kommunens ambitionsnivå för insatser enligt LSS. LSS är en rättighetslag vilket innebär att de personer som tillhör lagens personkrets har rätt till de insatser som anges i lagen om de behöver det i sin livsföring och om deras behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Vid handläggning av insatser ska handläggningsarbetet ha en utgångspunkt från den enskildes behov och önskemål och alla beslut ska prövas mot gällande lagar, förordningar, förarbeten till lagstiftning och prejudicerande rättsfall för att säkerställa en rättssäker och likvärdig utredning och behovsbedömning som möjligt. I Avesta kommun har man tagit beslut på att arbeta utifrån modellen IBIC (individens behov i centrum).

Beslut om insatser ska fattas enligt samma bedömningsgrunder, även om handläggningen sköts av flera personer. Det är viktigt att poängtera att riktlinjerna inte innebär någon inskränkning i den enskildes rätt att få en individuell prövning av sin ansökan. Varje beslut ska vara baserat på den enskilda individens behov. Riktlinjerna är därför vägledande och gäller aldrig utan undantag. Beslutade insatser ska överensstämma med de mål och grundläggande värderingar som gäller för Avesta kommun.

”Delegationsordning för Omsorgsstyrelsen” styr beslutsfattandet gällande insatser enligt LSS.

Viktiga lagar, föreskrifter och allmänna råd för dessa riktlinjer är:

- Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS
- Socialtjänstlagen (2001:453), SoL
- Förvaltningslagen (1986:223), FL
- Förordning (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade
- Lag (1993:389) om assistansersättning, LASS
- Socialförsäkringsbalken (2010:110), SFB
- Socialtjänstförordningen (2001:937), SoF
- Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL
- Föräldrabalken (1949:381), FB
- Dataskyddsförordningen, GDPR
- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Ds 2008:23
- SOSFS 2002:9 Föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § p 9 LSS
- SOSFS 2006:5 och Dokumentation vid handläggning av ärenden och SOSFS 2008:3 genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS
- SOSFS 2011:5 Lex Sarah – föreskrifter och allmänna råd
- SOSFS 2011:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete enligt SoL, LVU, LVM, LSS

Vid handläggning och prövning av rätt till insatser enligt LSS ska även beaktas prejudicerade domar, främst från Högsta förvaltningsdomstolen och kammarrätt samt förarbeten till lagtext.

Övriga dokument av betydelse

- Behov av personlig assistans - Ett instrument som stöd vid bedömning Socialstyrelsen har i samarbete med Försäkringskassan utvecklat ett instrument som kan användas när behovet av personlig assistans ska utredas och bedömas. Bedömningsinstrumentet finns bland annat att hämta på Socialstyrelsens webbplats.

- Försäkringskassans vägledning 2003:6 version 12 om assistansersättning

IBIC

IBIC syftar till att skapa ett behovsinriktat arbetssätt både i myndighetsutövningen och inom verkställigheten. IBIC är ett systematiskt och behovsinriktat arbetssätt med strukturerad dokumentation av behov, mål och resultat i handläggningen, genomförandet och uppföljningen av beslut. Modellen använd för att beskriva och dokumentera behov i livsföringen oavsett boendeform.

För att använda modellen behövs också kunskap i ICF (klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa). ICF bygger på en biopsykosocial modell, det vill säga den sociala och den medicinska modellen kompletterar varandra för att förklara kroppens fungerande, delaktighet i livssituationen och en persons utförande av aktiviteter. ICF ger förutsättningar att beskriva en persons behov av stöd i livsföringen på ett enhetligt och jämförbart sätt i olika livsområdena som finns beskrivna i ICF. Arbetssättet och nationellt fackspråk bidrar till en rättssäker och likvärdig handläggning för den enskilde.

Lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade

LSS är en omfattande och målinriktad lagstiftning. Den ger rätt till stöd för personer som har olika typer av mer omfattande och varaktiga funktionshinder.

LSS är en *pluslag* till socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. LSS-insatserna är inte heltäckande för alla behov av individuellt stöd även om den enskilde hör till personkretsen. En person kan behöva bistånd enligt Socialtjänstlagen också för att få ett helhetsstöd eller för att insats saknas i LSS. Exempel på sådan hjälp kan vara trygghetslarm, matdistribution, dagverksamhet eller hjälp i hemmet efter individuell prövning.

Kommunen är skyldig att pröva om den enskilde har rätt till insats om denne ansöker om LSS-insats, även om man redan har stöd enligt annan lag. Kommunen är också skyldig att informera om lagen, dess intentioner, rätten till LSS-insats och innehållet i insatserna. Därefter väljer den enskilde själv, eller dennes företrädare, om man vill ansöka om någon insats.

Mål med LSS-insatserna

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, är en rättighetslag som kompletterar stöd till människor med funktionshinder. Målet enligt § 5 i LSS är att all LSS-verksamhet ska

- främja likhet i levnadsvillkor
- främja full delaktighet i samhällslivet
- ge individen möjlighet att leva som andra

Detta avser att ge uttryck för de bärande principerna i svensk handikappolitik: självbestämmande, inflytande, tillgänglighet, delaktighet, kontinuitet och helhetssyn.

Krav på insatsernas utformning

Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Goda levnadsvillkor utgör en högre nivå på insatserna än vad "skälig" levnadsnivå enligt Socialtjänstlagen innebär. LSS är alltså lite förmånligare än socialtjänstlagen.

Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

LSS-insatserna ska vara grundade på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över de insatser som ges.

Rätten till insatser enligt LSS

För att få rätt till insatser enligt LSS krävs att personen tillhör personkretsen enligt 1 § LSS och har ett utrett behov av sökt insats. Behovet ska inte heller vara tillgodosett på annat sätt.

Det är därför viktigt att säkerställa att det gjorts en personkretsutredning när den enskilde ansöker om en insats. I annat fall måste detta göras för att kunna göra en bedömning om den enskilde har rätt till insatser enligt LSS. En personkretsutredning kan ta tid samtidigt som det kan vara viktigt för den enskilde att få stöd omgående. I avvaktan på att utredningen blir färdig kan det därför bli aktuellt med ett beslut om insatser enligt socialtjänstlagen.

Det förutsätter även att den enskilde är folkbokförd i kommunen enligt folkbokföringslagen. För utländsk medborgare krävs permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd.

Personkrets 1 - LSS 1§1

Personkretstillhörigheten grundar sig på en diagnos.

Omfattar personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Beslut om personkretstillhörighet bör vara en del av beslutet om insatsen grundas på en utredning av sambandet mellan funktionshindret och behovet av stöd. Personkretstillhörigheten ska prövas varje gång någon begär en insats och ska sättas i samband med de insatser som söks. Funktionsnedsättningen ska vara dokumenterad via intyg från en leg. psykolog eller läkare.

För att en person skall omfattas av personkrets 1 krävs att utvecklingsstörningen uppkommit före 16 års ålder och att diagnosen ska vara fastställd och styrkt genom intyg.

Inom autism finns flera syndrom varav Aspergers syndrom och högfungerande autism är diagnoser som ingår i personkrets 1. Tourettes syndrom, ADHD, ADD och DAMP omfattas inte av personkretsen. Däremot kan de, under förutsättning att de uppfyller kriterierna, omfattas av personkrets 3.

Personkrets 2 - LSS 1§2

Ska vara dokumenterat via intyg från läkare, psykolog etc.

Avser personer med betydande och bestående begåvningsmässiga funktionsnedsättningar efter hjärnskada i vuxen ålder som föranletts av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Hit hör personer som *efter* 16 års ålder fått en hjärnskada med begåvningsmässig funktionsnedsättning som följd. Utredningen ska styrka att hjärnskada uppstått i vuxen ålder och att den lett till begåvningsmässigt funktionshinder.

Personkrets 3 - LSS 1§3

Denna personkrets är inte diagnosstyrd utan bedömningen får inriktas på omfattningen av svårigheten i den dagliga livsföringen.

Avser för personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

För att en person ska omfattas av lagen krävs också att det är uppenbart att funktionsnedsättningen inte beror på ett normalt åldrande. En naturlig och med åldern sammanhängande funktionsförlust, av den omfattning som lagen förutsätter, inträder i realiteten enbart hos äldre. Som äldre betraktas enligt vanligt språkbruk personer över den allmänna pensionsåldern. Äldre personer kan ingå i personkretsen, till exempel när åldrandet ökat svårigheterna till följd av en funktionsnedsättning som debuterat vid sådan ålder att den uppenbart inte är åldersrelaterad. Lika så kan äldre personer omfattas av lagen om de drabbats av en omfattande funktionsnedsättning utan samband med åldrandet, exempelvis genom en skada efter en trafikolycka.

I denna personkrets finns barn, ungdomar och vuxna med livslånga eller mycket långvariga funktionshinder som har behov av särskilt stöd för att bygga upp och bibehålla levnadsvillkor som är likvärdiga med andra människors. Denna personkrets är inte diagnosstyrd utan bedömningen får inriktas på omfattningen av svårigheten i den dagliga livsföringen.

För att tillhöra personkrets 3 ska samtliga nedanstående kriterier vara uppfyllda.

Funktionshindret ska:

- Vara stort, **varaktigt** och inte orsakat av normalt åldrande.
Tidsgränsen för när funktionshindret är varaktigt får bedömas i det enskilda fallet. Generellt anses dock funktionshindret bestå minst ett år för att kunna betraktas som varaktigt, men oftast handlar det om betydligt längre perioder
- Förorsaka **betydande svårigheter** i den dagliga livsföringen.
Med detta menas att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som toalettbestyr och hygien, påklädning, mathållning, förflyttning inomhus eller utomhus, sysselsättning och nödvändig träning och/eller behandling. Det kan också innebära att den enskilde inte kan förstå och klara sin ekonomi, svårigheter att göra sig förstådd, kommunicera med andra eller att den enskilde löper risk att bli isolerad från andra människor.
- Föranleda ett **omfattande behov** av stöd eller service.
Med detta menas att den enskilde exempelvis har behov av hjälp med toalettbesök, hygien och påklädning. Det kan även vara ett behov av hjälp med matlagning, skrivning och läsning, kommunikation med andra, förflyttning, sysselsättning m.m.

I begreppet omfattande behov av stöd och service kan det ligga både att insatserna har stor omfattning och att den enskilde behöver ha en särskild kvalitet. Det innebär i allmänhet att den enskilde har ett dagligt behov av långvarigt eller upprepat stöd.

En bedömning av en persons behov av stöd eller service måste alltid ske utifrån en sammanvägning av medicinska, sociala och psykologiska faktorer.

Personkretsbedömning av barn

När det gäller små barn kan det vara svårt att avgöra om det är barnets låga ålder eller funktionshindret i sig som ligger till grund för hjälpbehovet. Kravet på varaktighet skall då vara styrkt av läkare.

I övrigt ska bedömningen av personkretstillhörighet för barn huvudsakligen göras utifrån samma kriterier som för vuxna. Det är funktionsnedsättningens konsekvenser och varaktighet som ska bedömas. Hos små barn med funktionsnedsättning får handläggaren göra en bedömning av om barnet med stigande ålder kan antas komma att få onormalt stora svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

Föräldraansvar

Det stöd och den omvårdnad som en förälder ger till ett barn utan funktionsnedsättning utgör norm för vad som är normalt. Det hjälpbehov och de insatser som går utöver vad som är normalt för ett barn i samma ålder utgör grunden för att bedöma behovet av insatser.

God levnadsnivå

Begreppet goda levnadsvillkor i relation till socialtjänstlagens mål om skäliga levnadsvillkor, beskrivs inte närmare i lagstiftningen. För att förstå innebörden av respektive begrepp får man utgå från målen för respektive lagstiftning, LSS och socialtjänstlagen. Goda levnadsvillkor enligt LSS är att jämföra med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder, medan skälig levnadsnivå enligt Socialtjänstlagen (SoL) anger vad som krävs för att den enskilde ska klara sig. Skillnaden förklaras genom de olika utgångspunkterna för respektive lag, där LSS ofta avser livslånga behov medan SoL i huvudsak avser mer tillfälliga behov och insatser.

De särskilda insatserna ska vara samordnade och utformade så att de stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv och kunna delta aktivt i samhällslivet. Insatserna måste grundas på de behov och önskemål som den enskilde tycker är angelägna för att kunna leva så självständigt och oberoende som möjligt.

Tillfällig vistelse i kommunen

För personer som omfattas av lagens personkrets och tillfälligt vistas i Avesta kommun föreligger enligt 16 a§ LSS skyldighet att ställa resurser till förfogande vid **akuta** situationer. Som tillfällig vistelse räknas såväl genomresa som upptill sex månaders boende i t.ex. fritidshus. I normalfallet ansvarar bosättningskommunen för den enskilde under vistelse i annan kommun, avseende utredning, kostnad, beslut och verkställighet. Bosättningskommunen kan kräva att vistelsekommunen bistår med utredning samt begära att vistelsekommunen bistår med verkställighet vid beslut om insatser.

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa beslut som bosättningskommunen har fattat.

Förhandsbesked

En person med funktionsnedsättning som vill flytta till en annan kommun har rätt att ansöka om förhandsbesked (16 § LSS). Med detta menas att personen i förväg kan få besked om rätt till LSS-insatser i den kommun dit han eller hon vill flytta. En ansökan om förhandsbesked ska behandlas på samma villkor som för personer som redan bor i kommunen. Planering och förberedelser ska påbörjas omedelbart, men det är först efter inflyttning som kommunen har skyldighet att utföra beviljade insatser. Förhandsbesked gäller under sex månader räknat från den dag då de insatser som förhandsbeskedet gäller blir tillgängliga för den enskilde. Skyldigheten att tillhandahålla insatsen inträder först när den enskilde flyttat till kommunen.

För förhandsbesked vid bosättning i annan kommun gäller – en enskild som redan är bosatt i en kommun kan ansöka om förhandsbesked i denna kommun under förutsättning att det är en annan kommun som har det ursprungliga ansvaret för de LSS-insatser som redan är beviljade. Den placerande kommunen har kvar ansvaret till dess att den nya bosättningskommunen, efter att ha gett förhandsbesked, börjar verkställa insatser för den enskilde. Det räcker inte med att en ansökan om förhandsbesked har prövats utan den enskilde måste även ha möjlighet att välja om han eller hon vill ha de erbjudna insatserna. (Prop. 2010/11:49)

Insatserna enligt 9 § LSS

Personer som omfattas av LSS har enligt 7 § LSS rätt till de insatser som framgår av 9 § 1–9 LSS om de behöver sådant stöd och service för sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt.

Råd och personligt

Den enskilde har rätt till insatsen rådgivning och annat personligt stöd om denne har behov av sådan hjälp i sin livsföring och om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt (7 § LSS). Förutsättningen är att insatsen ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionsnedsättningar och avser rådgivning och annat personligt stöd (9 § 1 LSS). Råd och stöd är insatser som är begränsande och av allmän stödjande karaktär. Insatser som är varaktiga, kontinuerliga och har en klar målsättning bör definieras som behandling. Insatsen skall vara ett komplement och inte en ersättning för exempelvis habilitering eller rehabilitering. Denna insats tillhandahålls av Region Dalarna genom Habiliteringen

Personlig assistent

Genom personlig assistans har personer som har stora hjälpbehov av personlig karaktär möjlighet att få ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer. Stödet ska kunna finnas tillgängligt för den enskilde i olika situationer och under olika tider på dygnet. Det personliga stödet ska ge ökade möjligheter till ett självständigt liv och att kunna studera, delta i sysselsättning och fritidsaktiviteter, få möjlighet till ett eget boende med mera.

Personer under 65 år med stora funktionsnedsättningar kan ansöka om personlig assistans. Kriterierna som ligger till grund för bedömning av personlig assistans är att den enskilde själv inte kan uppfylla de grundläggande behoven av hjälp som: behov av hjälp med personlig hygien, behov av hjälp med måltider (vid själva intagandet av föda), behov av hjälp med på- och avklädning, behov av hjälp med att kommunicera med andra eller behov av annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om funktionshindret. Om de grundläggande behoven inte uppgår till 20 timmar/vecka kan ansökan göras hos kommunen.

För den som har ett grundläggande behov av personlig assistans som överstiger 20 timmar/veckan ska ansökan göras hos Försäkringskassan. Enligt 15 § 8 LSS ska kommunen anmäla till Försäkringskassan om den sökande kan antas ha rätt till assistansersättning.

Personlig assistans i gruppbostad, daglig verksamhet, förskola samt skola beviljas normalt inte.

Ledsagarservice

Syftet med ledsagarservice är att den ska underlätta för personer med omfattande funktionshinder att delta i samhällslivet, t.ex. i friluftsliv, kulturliv, föreningsliv, besöka vänner eller bara promenera. Omvårdnad och/eller medicinska insatser ingår inte i ledsagarservicen.

Ledsagningen riktar sig till enklare aktiviteter och omfattning ska bedömas utifrån det individuella behovet samt utifrån övriga beviljade insatser. Avser ledsagarservicen barn och ungdomar ska det beaktas vilket behov som går utöver det som bedöms vara normalt föräldraansvar för ett barn i samma ålder. Ledsagarservice kan även beviljas till personer som bor i bostad med särskild service om sådant behov föreligger. Normalt ska de få sina behov av ledsagning tillgodosedda inom verksamheten där förutom omvårdnad även kultur, fritid och semester ingår. Ledsagning beviljas inte till personer med personlig assistans.

Biträde av kontaktperson

Syftet med en kontaktperson är att denne ska vara en medmänniska som kan ge stöd i vardagssituationer och hjälpa till att bryta den enskildes isolering genom samvaro och fritidsaktiviteter. Insatsen ska ses som ett icke professionellt stöd som ges av personer med stort engagemang och intresse för andra människor. Insatsen kan ges till vuxna, barn och ungdomar oavsett boendeform. Normalt beviljas inte kontaktperson till personer som redan har ett fungerande kontaktnät. Normalt beviljas inte heller kontaktperson till person som har personlig assistans eller omfattande ledsagning, men en prövning i varje individuellt ärende måste alltid göras. Bor den enskilde i boende med särskild service ska en kontaktperson inte ersätta personal utan utöka den enskildes sociala nätverk och vara en kontakt utanför gruppboenden. Omfattningen skall alltid prövas individuellt. Kontaktpersonen har inte någon rapporteringskyldighet till nämnden. Beslut om kontaktperson är alltid tidsbegränsade och uppföljning sker i samband med förnyelse av beslutet.

Avlösarservice i hemmet

Avlösarservice innebär att göra det möjligt för anhöriga/närstående eller familjehemsföräldrar att kunna få avlösning och möjlighet till att exempelvis uträtta sysslor utanför hemmet eller delta på någon fritidsaktivitet. Avlösarservice innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden från anhöriga eller andra närstående. Insatsen ges i eller i nära anslutning till hemmet. Avlösarservice kan ges både som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer. Avlösning kan ges under såväl dagar, kvällar, nätter och helger. Avlösarservice kan ges både till vuxna och barn. Insatsen gäller enbart det funktionshindrade barnet och inbegriper inte syskon, men avlösning kan istället vara en möjlighet för föräldrarna att ägna sig åt det funktionshindrade barnets syskon.

Avlösningens omfattning ska alltid prövas individuellt. Det är viktigt att beakta barnperspektivet. Avlastningen för föräldrarna måste också bli bra för barnet. Samtliga beviljade insatser ska beaktas vid behovsbedömningen. Hänsyn ska tas till om barnet klarar att ha flera olika typer av insatser.

Familjehemsföräldrar har också rätt till avlösarservice om behov finns och det inte tillgodoses på annat sätt.

Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

Korttidsvistelse innebär att en person med funktionsnedsättning tillfälligt under en kortare eller längre tid vistas på ett korttidshem, hos en korttidsfamilj eller deltar i lägerverksamhet. Insatsen kan dels syfta till att anhöriga eller familjehemsföräldrar ska få avlösning i omvårdnadsarbetet och dels tillgodose behov av miljöombyte och rekreation samt ge möjlighet till personlig utveckling. Insatsen ska kunna användas som ett led i att bryta ett ensidigt beroendeförhållande mellan barn och familj och som en förberedelse för att flytta till ett eget boende.

Vid bedömning av behov av insatsen ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad samt vad som är normalt föräldraansvar för barn i motsvarande ålder. Tid då annan förälder än den hos vilken barnet stadigvarande vistas tar hand om barnet, betraktas likvärdigt med avlösning för den andre föräldern. För små barn bör insatsen avlösarservice i hemmet övervägas som förstahandsval, alternativt korttidsvistelse i form av korttidsfamilj.

För korttidsvistelse i form av läger gäller att insatsen som regel beviljas högst två veckor per år.

Korttidsvistelsen bör kunna erbjudas både som en regelbunden insats och som en lösning vid akuta situationer. Den bör vara tillgänglig under såväl dagtid som under kvällar, nätter och helger.

Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

Skolungdomar över 12 år som har behov av tillsyn före och efter skoldagen samt under studiedagar och skollov kan beviljas denna insats under förutsättning att föräldrarna förvärvsarbetar eller studerar. Behovet av tillsyn och verksamhet kan vara mycket varierande och tillsynen måste därför kunna utformas flexibelt med utrymme för flexibla lösningar. Vissa ungdomar kan behöva tillsyn och hjälp i hemmet, för andra kan kommunens reguljära fritidsverksamhet med personligt stöd vara det bästa alternativet.

I första hand ska LSS handläggaren bedöma om behovet kan tillgodoses på kommunens korttidshem.

Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar

Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och unga är endast aktuellt för barn som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos sina föräldrar. Insatsen skall ses som ett komplement till boende i föräldrahemmet. Oavsett boendeform ska insatsen ge goda förutsättningar för barnets eller den ungas känslomässiga och sociala utveckling. Barnet ska ges möjlighet att etablera en nära och stadigvarande kontakt med några få vuxna personer och i en trygg och konstant omgivning. Omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter ingår i insatsen.

Bostad med särskild service för barn och ungdomar riktar sig till barn med behov av speciellt stöd. Det är ofta fråga om att tillgodose komplicerade omvårdnadsbehov. I en bostad med särskild service bor barn eller ungdomar tillsammans med personal dygnet runt. Boende i elevhem kan beviljas barn och ungdomar som på grund av sin skolgång måste bo utanför föräldrahemmet och som har ett särskilt behov av tillsyn och omsorg.

För barn som inte kan bo kvar hos sina föräldrar ska i första hand insatsen boende i familjehem prövas. Det är viktigt att överväga om placeringen kan ske hos en anhörig eller annan närstående person.

Insatsen familjehem omfattar inte vuxna. Dock bör boendeformen kunna finnas kvar under en övergångsperiod efter avslutad skolgång och i så fall som en insats enligt SoL, varvid avgift uttages enligt kommunens avgiftsreglemente.

Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna

Insatsen bostad med särskild service kan prövas då den funktionshindrade, trots stöd, inte klarar ett vanligt boende. En bostad med särskild service kan antingen vara en servicebostad eller en gruppboende. Behovet av tillsyn och omvårdnad skall vara omfattande. Socialstyrelsen har gett ut allmänna råd och föreskrifter om bostad med särskild service. Av dessa framgår att i insatsen ingår "individuellt anpassad hjälp i den dagliga livsföringen". Med individuellt anpassad hjälp i den dagliga livsföringen avses insatser som skall tillgodose den enskildes psykiska, fysiska och sociala behov, t.ex. hjälp med att

- äta, dricka och förflytta sig,
- sköta personlig hygien och klä sig,
- sköta hemmet, tillreda måltider, göra ärenden och inköp,
- fritid och kulturella aktiviteter
- kommunicera, upprätthålla sociala kontakter och bryta isolering,
- göra tillvaron begriplig, förutsägbar och trygg,
- planera framåt,
- göra tillgänglig den hälso- och sjukvård, inklusive habilitering, rehabilitering och hjälpmedel, och den tandvård som den enskilde behöver, samt

- se till att misstankar om övergrepp och andra brott mot den enskilde polisanmäls.

Det är viktigt att det i utredningen tydliggör *vilken form av boende* som är aktuell i det enskilda fallet. LSS-handläggaren bedömer behovet av nedanstående bostadsform utifrån den enskildes ansökan.

Gruppbostad

Med gruppboende avses ett mindre antal lägenheter med tillgång till gemensamma utrymmen och där service och omvårdnad kan ges alla tider på dygnet. Gruppboende skall vara ett bostadsalternativ för personer som har ett omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov och mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal dygnet runt är nödvändig. Formen gruppboende ska täcka de boendes hela stödbehov. När en person beviljas gruppboende mister denne därför samtidigt rätten till statlig assistansersättning. Den som bor i gruppboende eller i bostad med särskild service ska normalt få sina behov av ledsagning tillgodosedda genom boendets personal, eftersom kulturella aktiviteter och fritidsverksamhet ingår i insatsen. Ledsgning kan dock beviljas om behov av detta föreligger.

Serviceboende

Med serviceboende avses sådan bostad som ger tillgång till gemensam service i form av måltider, personlig service eller omvårdnad. Serviceboenden är fullvärdiga bostäder som är geografiskt samlade och är en mellanform mellan gruppboende och boende i egen lägenhet. De boende får sitt behov av stöd genom fast anställd personal. Förutom omvårdnad ingår även kulturella aktiviteter och fritidsverksamhet i insatsen.

Serviceboendet utgörs av en fast personalgrupp samt till exempel distribution av mat, hobbylokaler och gemensamma utrymmen. Serviceboenden kan vara förlagda till vanliga flerbostadshus och ska vara den enskildes permanenta boende.

Den som bor i gruppboende eller i bostad med särskild service ska normalt få sina behov av ledsagning tillgodosedda genom boendets personal, eftersom kulturella aktiviteter och fritidsverksamhet ingår i insatsen. Ledsgning kan dock beviljas om behov av detta föreligger.

Annan särskilt anpassad bostad

Annan särskilt anpassad bostad är inte att betrakta som en bostad med särskild service utan är en vanlig, fullvärdig bostad som har en viss grundanpassning till den funktionshindrades behov. Personaltöd ingår inte i denna insats utan stödet ges genom t ex personlig assistent enligt LSS/Socialförsäkringsbalken och/eller genom stöd i av tex hjälp i hemmet enligt SoL. Omvårdnad samt kultur- och fritidsaktiviteter ingår inte som en del av insatsen.

Daglig verksamhet

Daglig verksamhet i yrkesverksam ålder kan beviljas personer som omfattas av personkrets 1 och 2 och som saknar förvärvsarbete och som inte utbildar sig. Personer som uppnått pensionsålder ges möjlighet att fortsätta sin dagliga verksamhet för att därigenom undvika passivisering och isolering fram till 67 års ålder då insatsen avslutas.

Insatsen innebär en individuellt anpassad sysselsättning under yrkesverksam ålder. Syftet är att den enskilde ska få en meningsfull daglig aktivitet utanför det egna hemmet. I insatsen ingår omvårdnad.

Omfattningen av daglig verksamhet utgår från den enskildes behov.

Handläggning och dokumentation

Förvaltningslagen

All handläggning ska utgå ifrån bestämmelser i förvaltningslagens (FL) och LSS 21 a - 21 d §§ om dokumentation. Lagen anger rättigheter och skyldigheter för myndigheten och enskilda, samt innehåller regler om överklagande. Det finns en allmän serviceskyldighet vilken innebär att socialtjänsten ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan hjälp till enskilda i frågor som rör verksamhetsområdet. Enligt 7 § FL ska varje ärende där någon enskild är part, handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts.

Handläggning

Vid all handläggning ska stor vikt läggas vid den enskildes rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande. Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att ge ett tillfredsställande underlag för beslut, men inte vara mer genomgripande än vad som är nödvändigt för utredningens syfte. Utredning och bedömning ska utföras i samråd med den som söker insatsen och bygga på en helhetssyn.

Varje bedömning görs utifrån en individuell prövning. Individuell prövning innebär att en utredning och bedömning av den sociala situationen och behovet av stödinsatser utifrån funktionshindret görs. Hänsyn tas till vilket övrigt samhällsstöd som ges samt kravet på goda levnadsvillkor.

Vem kan ansöka om insatser enligt LSS?

Grundprincipen är att den enskilde själv ansöker om insatsen. Om denne är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan kan ansökan göras av:

- Vårdnadshavare, vid gemensam vårdnad skall båda vårdnadshavarna stå för begäran
- Förmyndare
- Legal företrädare som till exempel god man, förvaltare eller ombud.

Utredning

Insatserna enligt LSS ska utgå från den enskildes behov av stöd. Dessa behov kan beskrivas utifrån ICF:s livsområden. I det systematiska arbetssättet ingår att erbjuda den enskilde ett förtydligande/informerande samtal. Samtalet är en del i den informationsskyldighet som myndigheten har. Vid samtalet kan handläggaren genom att ställa frågor om den enskildes livssituation synliggöra behoven. Ibland kan fler behov framkomma än de som ingick i den ursprungliga frågeställningen/ansökan, vilket handläggaren då ska framföra till den enskilde, som sedan får ta ställning till om ansökan görs. Även andra kan lämna uppgifter till utredningen, efter samtycke från den enskilde. Det kan vara samtal med anhöriga, närstående eller legitimerad personal. Finns det grund att inleda en utredning ska detta ske utan dröjsmål. När den enskildes behov är utrett ska handläggaren presentera förslag på insatser enligt LSS som kan tillgodose dessa behov, nedan beskrivs de olika livsområdena enligt ICF. Upptäcks behov som inte kan tillgodoses genom LSS ska handläggaren informera om möjlighet att ansöka enligt Socialtjänstlagen.

Livsområde enligt IBIC

Lärande och att tillämpa kunskap

Området beskriver behov som handlar om problemlösning och beslutsfattande. Det kan t.ex. vara att personen behöver stöd/hjälp i att fatta beslut, lösa problem, göra ett val.

Allmänna uppgifter och krav

Området beskriver behov som handlar om förmågan att genomföra uppgifter, följa dagliga rutiner. Det kan t.ex. vara att personen behöver stöd/hjälp i att passa tider.

Kommunikation

Området beskriver behov som handlar om förmågan att kunna höra och förstå tal, se och förstå text, ta emot och förmedla budskap Det kan t.ex. vara att personen behöver stöd/hjälp med att föra ett samtal, skriva, läsa eller ringa.

Förflyttning

Området beskriver behov som handlar om förmågan att röra sig genom att ändra kroppsställning, förflytta sig från en plats till en annan, att gå, springa använda olika transportmedel. Det kan t.ex. vara att personen behöver stöd/hjälp med att förflytta sig till/från säng/stol/toalett, mellan rum, ledsagning till/från frissa/fotvård/sjukhus, ledsagning till/från affär.

Personlig vård

Området beskriver behov som handlar om förmågan att sköta sin egen personliga vård, tvätta sig, klä sig, äta dricka och sköta sin hälsa. Det kan t.ex. vara att få stöd/hjälp med toalettbesök, daglig hygien, ta hand om tänder/naglar, dusch, på/avklädning, hjälp vid måltid, egenvård (efter egenvårdsbedömning av hälso- och sjukvården), tillsyn.

Hemliv

Området beskriver behov som handlar om förmågan att sköta husliga och dagliga sysslor och uppgifter. Att skaffa mat, kläder och andra förnödenheter, hålla rent, diska, ta hand om personliga och andra hushållsföremål. Det kan t.ex. vara att personen behöver stöd/hjälp med inköp av dagligvaror, sällanvaror. Stöd/hjälp med matlagning, städ och tvätt m.m.

Mellanmänskliga interaktioner och relationer

Området beskriver behov som handlar om förmågan att kunna ha kontakter med andra personer i privata eller formella sammanhang. Det kan t.ex. vara stöd/hjälp med sociala aktiviteter i hemmet. Stöd/hjälp i att ha kontakt med familj, vänner, frisör, fotvård, myndigheter såsom vårdcentral m.m. Stöd/hjälp med att bryta isolering i form av kontaktperson.

Utbildning, arbete, sysselsättning och ekonomi

Området beskriver behov som handlar om förmågan att kunna hantera ekonomiska transaktioner, att engagera sig i utbildning, arbete. Det kan t.ex. vara att få stöd/hjälp i att betala räkningar och på särskilt boende få stöd/hjälp att hantera/förvara pengar, Det kan också vara stöd/hjälp att kunna delta i daglig verksamhet. Om personen inte själv är medveten om sin ekonomi ska god man/förvaltare anmälas av handläggare/enhetschef.

Samhällsgemenskap, social och medborgligt liv

Området beskriver behov som handlar om förmågan att kunna engagera sig i organiserat socialt liv utanför familjen. Det kan t.ex. vara att få stöd/hjälp att ta sig (ledsagning) till fritidsaktiviteter.

Känsla av trygghet

Området beskriver behov som handlar om specifika emotionella funktioner som avser psykiska funktioner som utifrån situation leder till känsla/upplevelse av trygghet.

Personligt stöd från person som vårdar eller stödjer en närstående

Området beskriver behov som handlar om att beskriva det stöd som anhöriga eller andra närstående ger den enskilde och vilka behov av avlastning detta medför. Området handlar inte om personen som ger hjälp utan ska beskriva mängden fysiskt och emotionellt stöd som personen ger. Det kan t.ex. vara stöd/hjälp i form av korttidsvistelse, korttidstillsyn, avlösarservice i hemmet. Området används tillsammans med behov beskrivna inom övriga livsområden som mer talar om vad för stöd/hjälp den enskilde har behov av.

Beslut

Handläggaren fattar beslut enligt "Delegationsordning för Omsorgsstyrelsen". Huvudprincipen är att beslut bör vara fattat senast tre månader efter en ansökan har inkommit. Detta under förutsättning att eventuellt efterfrågat underlag inkommit till handläggaren. Alla beslut ska skriftligen meddelas den enskilde omgående.

Beslutet ska vara tydligt och begripligt för den enskilde och det skall klart tydligt framgå:

- Vad den enskilde ansökt om
- Behovsbedömning
- Vilka insatser som beviljats och i vilken omfattning och frekvens
- Vad i ansökan som eventuellt avslås
- Att beslutet kommuniceras
- Motivering till avslagsbeslut
- För hur lång tid beslutet gäller
- Vilka lagar handläggaren stödjer sitt beslut på
- Beslutsdatum och handläggarens namn

Som huvudregel tidsbegränsas samtliga insatser och det är den enskilde som begär en förlängning. Dagverksamhet och boende tidsbegränsas dock inte. Den enskilde har ingen rätt att kräva att insatsen skall utföras av viss utförare eller på en viss adress. Den enskildes önskemål om viss utförare eller adress skall alltid behandlas i utredningen, men ofta utgör sådana specifika önskemål en verkställighetsfråga och därför skall begäran om att få detta prövat som en del i beslutet avvisas.

Verkställighet

När beslut om insats är fattat överlämnar LSS-handläggaren en beställning till den som är ansvarig för det praktiska genomförandet, som i sin tur bekräftar när beställningen påbörjats eller orsak till att verkställighet dröjer. På så vis tryggas rättssäkerheten för den enskilde. Av akten ska framgå när och hur ett beslut verkställts. Om insatsen inte blir verkställd inom rimlig tid på grund av att den enskilde eller dess företrädare tackar nej till erbjuden personal eller tackar nej till specifik insats fler än två gånger, måste ställningstagande göras om den enskilde fortfarande har behov av biståndet. Beslut kan komma att omprövas enligt förvaltningslagen (FL) 27§.

Avslag och överklagan

Om beslutet helt eller delvis innebär avslag på ansökan måste beslutet motiveras och besvärshänvisning lämnas.

Där ska framgå hur man kan överklaga och hur lång tid man har på sig att inkomma med överklagan. Det ska också framgå till vilken förvaltningsrätt man överklagar samt att överklagandet ska lämnas till

den nämnd som fattat beslutet. Om den enskilde önskar ska handläggaren bistå med hjälp till att överklaga. När en överklagan inkommit ska den omgående skickas till aktuell domstol.

Ett avslag på begäran om insats enligt 9 § bör kunna hänföras till någon av följande grunder:

- sökanden tillhör inte personkretsen
- sökanden har inte behov av insatsen
- sökanden får de facto sina behov tillgodosedda på annat sätt.

Resursbrist är inte ett rättsligt giltigt skäl för att avslå en ansökan.

Dokumentation

Enligt 21 § LSS 11 kap 5 § SoL skall handläggning av ärenden som rör enskilda, samt genomförande av beslut dokumenteras. Dokumentation skall ange beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter. Den enskilde har rätt att ta del av allt utredningsmaterial som tillförts ärendet enligt 16 § FL.

Individuell plan enligt 10 § LSS

I samband med att en LSS-insats beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan enligt 10 § LSS med beslutade och planerade åtgärder upprättas i samråd med denne. Planen skall beskriva beslutande och planerade insatser med kortsiktiga och långsiktiga mål. Den enskilde som beviljats en insats ska när som helst kunna begära att en plan upprättas. I planen skall det även redovisas vilka åtgärder som vidtas av andra än kommunen eller landstinget. Planen skall omprövas fortlöpande och minst en gång om året. Syftet är att ge den enskilde inflytande över de insatser som planeras och en överblick över när olika insatser ska komma ifråga.

Individuell plan enligt 2 kap 7 § SoL och 3 f § HSL (samordnad individuell plan, SIP)

Enligt 2 kap 7 § SoL och 3 f § HSL skall kommunen tillsammans med landstinget upprätta en individuell plan när den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården. Planen skall upprättas om kommunen eller landstinget bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda och om den enskilde samtycker till att den upprättas. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål.

Planen skall när det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående skall ges möjlighet att delta i arbetet med planen om det är lämpligt och om den enskilde inte motsätter sig det. Av planen skall det framgå vilka insatser som behövs, vilka insatser respektive huvudman skall svara för, vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller landstinget och vem av huvudmännen som skall ha det övergripande ansvaret för planen. Bestämmelsen omfattar såväl barn som vuxna som är i behov av en individuell plan för att få sina behov tillgodosedda. Med socialtjänst avses i detta sammanhang alla sociala insatser som kommunen ansvarar för enligt såväl SoL som LSS.

Barnperspektivet

All verksamhet som rör barn med funktionsnedsättning ska vila på de grundläggande bestämmelserna i FN:s Barnkonvention och gällande svensk lagstiftning. Med barn avses varje människa under 18 år.

- Alla barn har lika värde och samma rättigheter. Barn får inte diskrimineras i förhållande till vuxna eller andra grupper av barn, och ska skyddas mot diskriminering.

- Barnets bästa ska komma i första hand, vid alla slags åtgärder och beslut som rör barnet. All planering och alla beslut ska innefatta prövning av barnets bästa.
- Alla barn har rätt till livet och att få utvecklas till en trygg individ.
- Respekt för barnets åsikter.
- Barn har rätt att föra sin egen talan, bli tagna på allvar och bli lyssnade på.
- Barn ska ges möjlighet till inflytande i de frågor som rör dem.
- Barn har ingen skyldighet att ha eller bilda sig en egen åsikt och ingen kan tvinga barn att avslöja sina tankar eller åsikter, men det får inte finnas hinder för barnet att få uttrycka dem.
- Föräldrar har ett gemensamt ansvar. Barnets föräldrar har det grundläggande ansvaret för barnets utveckling. Konventionen understryker att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppföstran och utveckling och att även föräldrarna ska följa principen om barnets bästa i sin föräldraroll.

Barnets bästa

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, finns bestämmelser som svarar mot barnkonventionen. När en åtgärd eller insats rör ett barn ska beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Bestämmelserna är avsedda att stärka barns ställning och innebär att när en åtgärd eller en insats rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

God man och förvaltare

Handläggaren ska anmäla och lämna underlag till överförmyndare när det kan antas att en person som omfattas av 1 § LSS har behov av förvaltare eller god man. Handläggaren ska även rapportera när behovet inte längre kvarstår (5 kap. 3 § SoF).

God man

Om någon på grund av sjukdom, psykisk funktionsnedsättning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållanden behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person ska domstol om det behövs besluta om att anordna godmanskap för honom eller henne. Ett sådant beslut får inte fattas utan den enskildes samtycke, om inte dennes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening hämtas in.

En enskild som har god man behåller sin rättshandlingsförmåga. Den gode mannen får endast företräda den enskilde inom ramen för sitt förordnande och om den gode mannen har den enskildes samtycke.

Förvaltare

I det fall godmanskap inte är tillräckligt kan en förvaltare utses. Den enskilde förlorar genom förvaltarskapet stora delar av sin egen handlingsmöjlighet och måste alltid eller i vissa fall ha förvaltarens samtycke för att ingå avtal eller rättshandla på annat sätt. Förvaltaruppdraget ska anpassas till den enskildes behov i varje särskilt fall och får begränsas till att avse viss egendom eller angelägenhet eller egendom överstigande av ett visst värde. En förvaltare råder alltid ensam över den egendom som omfattas av förvaltarskapet.

Övrigt

Gemensamma hushåll och föräldraansvar

För vuxna personer som lever tillsammans skall det gemensamma ansvaret för hemmets skötsel beaktas. Principen om gemensamt ansvar för hushållet innebär inte ett ansvar för den funktionshindrades omvårdnad. Bedömning av omvårdnadsbehov ska därför göras som om den funktionshindrade var ensamstående. Normen för vad som kan anses normalt föräldraansvar utgörs av den omvårdnad en förälder normalt ger till ett barn i aktuell ålder utan funktionshinder. Det hjälpbehov och de insatser som går utöver detta utgör grunden för bedömning av stödinsatser.

För makar finns detta reglerat i äktenskapsbalken. Några särskilda skäl att göra avsteg från denna bedömning, t ex med hänsyn till kulturellt betingade traditioner, görs i normalfallet inte.

Jämställdhetsperspektiv

Kvinnor och män ska beviljas insatser utifrån det egna behovet oavsett kön. När det gäller utredningar är nyckeln till jämställdhet att varje handläggare arbetar med utredningar på ett könsmedvetet sätt.

Föräldrar med funktionsnedsättning

Ett barns behov av omvårdnad är som huvudregel inte en uppgift för förälderns assistent. Under spädbarnsåret är barnet känslomässigt och praktiskt beroende av någon vuxen, oftast en förälder. Har då föräldern biträde av en personlig assistent är det därför naturligt att assistenten, om det är en därtill lämplig person, också hjälper den funktionshindrade föräldern att klara den praktiska omvårdnaden om barnet, t.ex. vid amning och blöjbyten. Barnets behov kan självfallet motivera andra eller ytterligare stödinsatser via socialtjänsten. LSS-insatser till förälder ska annars inte tillgodose barnens behov av omsorg och tillsyn. Därför är det av största vikt att föräldern själv kan ta ansvar för barnet, se vad barnet har för behov och kunna tala om för personalen vad som ska göras. Har föräldern inte den förmågan ska individ- och familjeomsorgen kontaktas.